

Martin Determann in zijn decoratelier | FOTO: © VORM EN DECOR |

Een ruimte vol geratel, geklop en spinnende machines

In januari kwam bij het Rotterdamse Vorm & Decor decor nummer 1000 gereed. Het decoratelier heeft heel wat stormen doorstaan en is door innovatie en strategische koerswijzigingen op een gezonde manier in Nederland een van de grootste spelers op deze markt geworden. Coen Jongsma is met Martin Determann in gesprek over alle pieken en dalen en ontwikkelingen in het bedrijf. | DOOR: COEN JONGSMA |

Hoog op de muur, op de ruimte tussen de ramen en het plafond, staan de namen van de toneelproducties waar decoratelier Vorm & Decor aan heeft meegewerkt. De eerste is *Civil Wars*, een productie uit 1983 van de Toneelraad, waaronder destijds het Ro Theater viel. De kolommen gaan van de ene kamer naar de andere. Roemruchte producties, grote namen en kleine namen staan erbij. In 2006, 23 jaar na nummer 1, werd nummer 500 geschreven. En slechts zeven jaar later, in januari van dit jaar kwam nummer 1000 op de muur terecht. Een dansvoorstelling van Andrea Miller van het Nederlands Danstheater. 'Maar die is nu al de deur uit.'

Het is een lijst waar de broers Determann trots op mogen zijn. En achter deze getallen gaan een hoop verhalen schuil.

In het kantoor boven waar wij zitten is het koud. 'Ik zit hier ook niet zo vaak, ben vooral beneden in het kantoor, op de werkvloer of op pad', zegt directeur Martin Determann, broer van oprichter Bert Determann.

Het kantoor biedt uitzicht op de werkvloer: één grote werkplaats van ongeveer 2000 vierkante meter. Een ruimte vol geratel, geklop en spinnende machines. Rechts vindt de eindmontage plaats. Vlakbij wordt het spuit- en verfwerk gedaan. Uiterst links is een afsluitbaar gedeelte voor het werken met kunststof en piepschuim. Daar tussen-

in zijn de afdelingen voor staal, aluminium, houtwerk en kleine ruimten en werkplaatsen voor fijnmechanica, hydrauliek en elektronica. Op zolder is een naaiatelier. Er zijn twee decorschilders in dienst die nog de techniek beheersen om doeken op de vloer te beschilderen. Ze hebben een vloer van 24 x 12 meter ter beschikking. Dat is de operamaat, het grootste standaardformaat dat in theaters gebruikt wordt.

Stof

Martin Determann: 'We hebben expres alles bij elkaar in een hal. Dat benadrukt dat we samen aan één ding werken, je weet en ziet waar de anderen mee bezig zijn en je loopt makkelijk van het een naar

het ander. Gemiddeld zijn we met 5 decors tegelijk bezig, dus er gaat heel veel heen en weer. Het enige nadeel is dat het stof ook overal komt. Voor theater hoeft het bijna nooit, maar door dat stof is het lastig om een decor in hoogglans af te werken. Als we het willen doen moet het op maandagochtend, nadat het is neergedaald tijdens het weekend. En anders kunnen we bij een bedrijf in de Spaanse Polder terecht. Er is wel veel veranderd in de tijd dat ik hier rondloop. Vroeger werd een decor op de vloer uitgetekend en gaandeweg opgebouwd. Maatvoering en belastbaarheid werden op grond van ervaring en inzicht bepaald. Nu wordt het hele decor eerst

moment chef decoratelier. Hij werd directeur van het nieuwe bedrijf. Martin Determann, met een voorgeschiedenis van verschillende baantjes en veel klusjes voor het atelier, 5 jaar ervaring in het leger en naar eigen zeggen voorzien van twee rechterhanden, trad ook toe tot de leiding. Tot op de dag van vandaag vormen de broers Determann de directie van Vorm & Decor. Martin heeft de dagelijkse leiding in handen. Bert combineert zijn directeurschap met de functie van Hoofd Bedrijfsvoering in de Rotterdamse Schouwburg en is dus op iets grotere afstand aanwezig. "Decoratelier" werd hier gezegd als de telefoon ging', vertelt Martin. 'Dat wilden

derde van de totale productie uit. 'Alles in 3-D' staat er op de website. Er komen nu veel opdrachten op het gebied van de events en grote feesten, van musea, tentoonstellingen en interieurs. Voor ziekenhuizen maakt het atelier 'mock-ups'. Dat zijn nagebouwde interieurs, zoals operatieruimtes, maar dan zonder de medische apparatuur, die dienen om te onderzoeken of een indeling werkbaar is of niet. 'Wat voor ons redelijk nieuw is, maar erg interessant, zijn de bouwprojecten zoals het technisch plafond voor de Doelen en de akoestische panelen voor de Oosterpoort in Groningen. Wij pakken dat ook aan als een decor. Dat betekent dat we het

Het decor van Ice Age, Stage Entertainment

Het decor van Sehnsucht, NDT | FOTO'S: © VORM EN DECOR |

in de computer uitgevoerd. Het wordt tot in detail doorgerekend, conform Arbo-normen en bouwrichtlijnen. Vervolgens wordt het in delen in de werkplaats gemaakt en op het laatst in elkaar gezet. Dat is veel efficiënter. Er zijn geen grote voorraden hout en staal in huis. Per project wordt er aangeschaft wat er nodig is. Er is alleen een werkvoorraadje hout en staal. Het decor voor Tineke Schouten, een behoorlijk grote klus, hebben we in drieëneenhalve week gemaakt. Dat zou tien jaar geleden echt ondenkbaar zijn geweest.'

In ditzelfde gebouw, in historisch Delfshaven te Rotterdam, was 20 jaar geleden het decoratelier van het Ro Theater gevestigd. In het begin van de jaren negentig was het te groot voor de hoeveelheid werk die het Ro had. Verzelfstandiging was daarom een logische stap. Bert Determann, de broer van Martin en van oorsprong vooral betrokken bij de specials van de decors bij het Rotterdamse gezelschap, was op dat

we wel zo laten. Dus toen we een naam moesten bedenken noemden we het 'Decoratelier Vorm & Decor'. Daarmee wilden we benadrukken dat we niet alleen decors wilden maken, maar eigenlijk alles in elke vorm.'

Opdrachtgevers

Het bedrijf heeft in zijn levensloop fasen van groei, maar ook van krimp meegemaakt. Toen het op zijn grootst was werkten er 45 mensen in vaste dienst in twee ateliers. Thans zijn er naast freelancers en stagiaires 12 mensen in dienst en is het bedrijf alleen nog in Rotterdam gevestigd. Het aantal opdrachtgevers nam lange tijd toe, terwijl de vaste klanten waaronder het Ro Theater, het NDT en Joop van den Endeproducties steeds grotere producties gingen maken. In de loop van de jaren is er steeds meer werk van buiten het theater bijgekomen. Theater vormt weliswaar de basis van het bedrijf, maar momenteel maken de theaterdecors ongeveer een

hier in de werkplaats maken en dat het op de bouwlocatie alleen nog geïnstalleerd hoeft te worden. Het plafond in De Doelen is een los element, maar met licht, geluid en decortrekken erin. Het weegt 16 ton en hangt aan vier staalkabels. Alle externe leveranciers konden hier hun onderdelen erin monteren. In een bouwproject is dat een groot voordeel. Een aannemer zou daar drie maanden mee bezig zijn, te midden van al het andere werk dat daar wordt verricht. Locatietijd is veel duurder dan werkplaatstijd, nog afgezien van de reis- en verblijfkosten voor het personeel. Op dezelfde manier hebben we ook de akoestische panelen voor de Oosterpoort gemaakt, in samenwerking met de adviseurs van Peutz en Theateradvies. Dit zijn beweegbare wandpanelen waarmee de akoestiek in de zaal heel snel veranderd kan worden, zodat ie geschikt is voor akoestische concerten en in een handomdraai omgeschakeld kan worden naar een ruimte voor versterkte muziek.' ▶

Akoestische wanden voor Theater De Oosterpoort in Groningen

De namen van alle producties op de wanden | FOTO'S: ©VORM EN DECOR |

Expertise

'Met de overname van het decoratelier van Toneelgroep Amsterdam in 2003 werd Vorm & Decor een groot bedrijf. Het Amsterdamse gezelschap moest ook het decoratelier afstoten. Omdat wij iets dergelijks met het Ro Theater achter de rug hadden, kwamen wij in beeld. Vijf jaar hebben we alles voor Toneelgroep Amsterdam gemaakt. Na die vijf jaar hebben we allebei gekeken of we met elkaar door wilden. Bij TA willen ze eigenlijk geen decors, maar 'the real thing'. Ze laten hun decors nu maken door een interieurbouwer. Ik kan die keuze nu wel begrijpen. Tussentijds hebben we de werkplaats in Amsterdam moeten sluiten. We hadden er na onderzoek een beetje op gerekend dat we met de werkplaats in Amsterdam ook meer opdrachten van onder andere de Amsterdamse gezelschappen zouden verwerven. Maar daar is niks van gebleken. De expertise van onze mensen is waarschijnlijk van groter belang dan de bedrijfslocatie. Het is maar 80 kilometer tussen de Amsterdamse en de Rotterdamse werkplaats. Bij een nieuwe opdracht wil de klant dat Wouter de Boer de tekening uitwerkt en Wouter zit in Rotterdam. De werkplaats in Amsterdam was meer op het traditionele decorbouwen ingesteld, nieuwe dingen gebeurden in Rotterdam. Toen er regelmatig vrachtwagens tussen Rotterdam en Amsterdam heen en weer gingen rijden om de mensen in Amsterdam aan het werk te houden, hebben we er een punt achter gezet.'

Dramatische episode

'Een andere dramatische episode was het vertrek van Joop van den Ende als klant. Een grote aderlating voor ons. Hij was veruit onze grootste klant. We hebben wel 63 decors op rij voor hem gemaakt. En dat

waren meestal behoorlijk grote projecten zoals *Titanic*, dat met twintig vrachtwagens door het land reisde. Het verlies van zo'n grote klant had ons einde kunnen betekenen maar we zagen het aankomen. Het was voor Van den Ende een puur financiële afweging. Op de kwaliteit van ons werk was niks aan te merken. Dat hebben ze heel duidelijk gezegd. Het ging om het geld. Ze laten het nu in Duitsland maken.'

'De markt is veel krappere geworden, de marges kleiner. We zijn met de markt meegekrompen. Een poos geleden kreeg je op drie offertes twee opdrachten. Nu gaan er tien offertes de deur uit en komt daar één opdracht uit voort. Het afgelopen jaar was aanvankelijk heel mager, toen wel bekend

'Vroeger werd een decor op de vloer uitgetekend. Nu wordt het hele decor eerst in de computer uitgevoerd'

was dat er fors bezuinigd zou worden, maar niemand nog wist waar precies en hoeveel. Daarna werd het echt even heel stil. Nu het iets meer tot rust gekomen is, komen er weer opdrachten bij en maken we uiteindelijk toch een goed jaar. Er zijn bijna honderd decors de deur uitgegaan.'

Doorspreken

'We weten dat we de naam hebben duur te zijn. Maar we zijn ook eerlijk, want als we een offerte maken, dan doen we dat op basis van de best mogelijke uitvoering en met alles erop en eraan. Veel gezelschappen gaan dan toch op zoek naar iets goedkopers. Zeker de kleinere komen dan al snel terecht bij een staalbedrijf of een timmerbedrijf in de buurt, of ze krijgen een uitgekleden offerte van een ander bedrijf. En dan lijkt het al snel goedkoper, maar de kosten van het integreren van het geheel worden niet altijd gezien. Wij

kunnen hier alles doen op één en dezelfde locatie: staal, aluminium, houtwerk, kunststof, de afwerking en het reisbaar maken.'

'Wij willen, voordat we een tekening gaan uitwerken, het decor met de technici die ermee op tournee gaan doorspreken. Over de uitvoering, de deelbaarheid en of ze bijvoorbeeld wel of geen fitsen willen. Ieder gezelschap heeft daar andere voorkeuren in. Omdat ze mee kunnen denken gaan ze er tijdens de tour zorgvuldiger mee om. Dat zijn van die dingen die voor ons belangrijk zijn, maar bij het vergelijken van offertes vaak over het hoofd worden gezien.'

Het bedrijf is op dit moment veel kleiner dan het een poos geleden was. Martin

Determann vindt het prettiger zo. 'We zijn nu weer een decoratelier. Toen we twee vestigingen hadden waren we in de eerste plaats een bedrijf. Iedereen voelt zich nu meer verantwoordelijk voor wat er gedaan wordt. Als je groter bent, ben je minder flexibel, dan zie je bij de werknemers ook meer een van 9 tot 5 mentaliteit. En als er meer te doen is, kunnen we makkelijk los personeel erbij halen.'

Ik denk niet dat we hier ooit nog vandaan gaan. We zitten hier goed, en waarschijnlijk houden we het nog wel even vol. De marges zijn niet ruim, maar als je alles bij elkaar neemt is dit toch wel zo'n beetje het leukste werk wat er is. Ik vind het wel uitmaken dat we werken voor voorstellingen en allerlei bijzondere producties. Ik zie zo'n 50, misschien wel 60 voorstellingen per jaar. En niet alleen van producties waar we iets voor gedaan hebben. Je moet blijven kijken wat er allemaal speelt.' ◀